

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo

DET TEOLOGISKE
MENIGHETSFAKULTET

Oslo, 27.08.2013

Høringssvar

NOU 2013: 1 - Det livssynsåpne samfunn. En helhetlig tros- og livssynspolitik.
(Utredning fra utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 25. juni 2010.)

Generelt

MF gir sin tilslutning til formuleringen av de grunnleggende prinsippene for en statlig tros- og livssynspolitik, og mener de ivaretar vesentlige og sentrale anliggender som er nødvendige å manøvrere etter i et livssynspluralistisk samfunn (utfoldet i kap. 9). Samtidig vil MF også anerkjenne viljen til å føre en aktiv tros- og livssynspolitik fra Statens side, ettersom det innebærer en anerkjennelse av hvordan denne dimensjonen i kultur- og samfunnsliv er en viktig del av mange borgeres hverdagsliv. Dette er en viktig markering i forhold til tidligere oppfatninger som har sett på religion som en privatsak. MF vil også anerkjenne hvor grundig og detaljert utredningen formulerer konkrete konsekvenser av disse prinsippene på en rekke ulike praktiske områder.

I utredningen legges det stor vekt på å vise nødvendigheten av dialog i et pluralistisk samfunn med mange ulike oppfatninger som brytes mot hverandre på livssynsområdet. Når utredningen betoner dette som en "verdi for å oppnå forståelse og fellesskap" (s. 24) kan dette med fordel også settes i sammenheng med muligheten for å fremme og utvikle en demokratisk kultur der man finner frem til fellesskapsformer og fellesverdier på tvers av religiøse og livssynsmessige ulikheter. Satt på spissen: Uenighet og konflikt, og evnen til å leve i og med dette, kan virke fremmende og dannende for en demokratisk kultur. Når utredningen senere også betoner "den allment positive verdi tro og livssyn kan ha, for den enkelte og for samfunnet, i sin mangfoldighet og frihet" (s. 93), trekker dette i samme retning. Religion bør i prinsippet grunnleggende sett oppfattes er en ressurs for et demokratisk samfunn og en demokratisk kultur. Dette understrekes også i utredningens begrunnelse for at Staten skal legge aktivt til rette for alle borgeres tros- og livssynspraksis. MF er derfor glad for markeringen av religionens betydning i et moderne og pluralistisk samfunn når det heter (s. 109):

"Utvalget mener at tros- og livssynssamfunnene kan ha positiv verdi for den enkelte og for storsamfunnet ved at de løfter fram spørsmål om mening i tilværelsen og motiverer til grunnleggende verdivalg. Tros- og livssynsmessig fellesskap gir mange identitet og tilhørighet og representerer en arena for å drøfte spørsmål om tro, tvil og etikk. Tros- og livssynssamfunnene forvalter dessuten ritualer i viktige faser av livet. Utvalget mener at dette er sentrale verdier for å skape fellesskap og tilhørighet, og som begrunner en aktiv og støttende tros- og

POSTADRESSE

Pb. 5144 Majorstuen
NO-0302 Oslo

BESØKSADRESSE

Gydas vei 4, Majorstuen
Oslo

TELEFON

22 59 05 00

FAKS

22 59 05 05

E-POST

post@mf.no

BANKGIRO

6038 05 58583

ORG.NR.

NO 970011994 MVA

www.mf.no

livssynspolitik. Dette har positiv betydning for samfunnet utover den enkelte borgers aktive deltakelse i disse fellesskapene. Et levende engasjement i og refleksjon om tros- og livssynsspørsmål kan gjøre at sentrale begreper og verdier brynes og holdes i hevd. Dette er i seg selv et viktig bidrag til en rikere offentlig samtale og et bedre samfunn.”

Det følger naturlig av en slik prinsipiell bestemmelse at det også med rimelighet kan stilles visse krav til “vilkår for støtte, særlig knyttet til sikring av barns rettigheter og tros- og livssynssamfunnens tilknytningspunkter overfor resten av samfunnet” (ibid, og kap. 23).

Når kap. 21 drøfter ulike sider ved konfliktløsning på tros- og livssynsområdet finner MF at det her løftes frem en rekke viktige anliggender. Samtidig vil vi understreke at en av de viktigste konfliktdependende faktorer er tilstrekkelig kunnskap om tro og livssyn. Her er *skolen* en viktig felles og offentlig arena. Det er derfor beklagelig at man ikke lenger gir religionskunnskap noen obligatorisk plass i lærerutdanningen. Dette bidrar i realiteten til å forringe betingelsene for god og kunnskapsbasert dialog – stikk i strid med de forslag som utvalget ellers fremmer når det gjelder dialogens rolle i konfliktsituasjoner. Skolen er en viktig og sentral ressursleverandør for den kompetanse til dialog som man må påregne at ellers må utøves på en rekke andre – formelle og uformelle – arenaer i samfunnet. MF vil, til tross for betoningen av hvor viktig det er med utdanning, peke på at det er ønskelig å finne en varig løsning på de problemer som er knyttet til at enkelte tros- og livssynssamfunn ønsker å knytte til seg lærere og ledere som ikke har en utdanning som svarer til de krav og det nivå som nå er uttrykt i norsk lov (jf. 20.6.). Dette er anliggender som utvalget med rette peker på at det finnes en menneskerettslig hjemmel for.

Til de enkelte kapitler vil MF kommentere følgende:

9. Prinsipper for en helhetlig tros- og livssynspolitik

MF ser det som en positiv og nødvendig at utvalget understreker at staten både må respektere religionsfriheten (pkt 9.2) og sikre at borgere av små tros- og livssynssamfunn ikke blir hindret i å utøve sin religion. Dette er særlig viktig i et land med en majoritetskirke som helt fram til nyere tid har hatt en privilegert posisjon, ikke minst i økonomisk henseende. Utvalget slår fast at “som en del av denne (trofrihets)retten kan individer slutte seg sammen i tros- og livssynsorganisasjoner” (9.1). Videre sier det at en aktiv og støttende tros- og livssynspolitik er et viktig element i “en utviklet velferdsstat med ambisjoner om sosial utjevning og et mangfoldig kultur- og åndsliv” (9.4). Her er det imidlertid viktig å være konsekvent med hensyn til at staten som hovedregel ikke skal “blande seg inn i disse organisasjonenes indre forhold”, med i stedet “sikre tros- og livssynssamfunnens indre autonomi” (9.4). Vi kan ikke se at dette hindrer samfunnet fra å markere noen grenser overfor tros- og livssynssamfunn som sikrer utsatte enkeltindivider, for eksempel barn og kvinner og som slår ned på misbruk av religiøs og livssynsmessig makt. Vi er enige i at en aktivt støttende tros- og livssynspolitik som kombinerer støtte med en viss form for kontroll, kan bidra til at dette ansvaret blir ivaretatt på en god måte (pkt. 9.4).

Om den offentlige samtalen om tro og livssyn:

Utvalget mener at “tro og livssyn kan gi grunnlag for og bidra til å videreutvikle verdier som er av fundamental betydning for hele samfunnet”. Det kan tjene til å begrunne en aktiv og støttende tros- og livssynspolitik. Dette er en posisjon som MF slutter seg til. Utvalget mener at det å drøfte religiøse spørsmål er sentrale verdier for å skape fellesskap og tilhørighet, og det ønsker å stimulere til reflektert debatt og dialog i et livssynsåpent samfunn (pkt. 1.9). At dette har positiv betydning for samfunnet utover den enkelte borgers aktive deltakelse i disse fellesskapene, er også et synspunkt som vi deler.

Denne “rikere offentlige samtalen” (pkt. 9.4) i retning større romslighet og likeverd, mener vi imidlertid ikke bare er viktig for storsamfunnet som sådan og for den videre sikringen av demokratiske idealer, men den kan også vise seg å være fruktbar i økumenisk forstand. Med økumenikk mener vi her den dialog som kirkene fører seg imellom i arbeidet med å

øke aksepten og forståelsen for hverandre. Spesielt de idealene om likebehandling og respekt for at ulike stemmer skal komme til uttrykk som NOU2013/1 legger opp til og spørsmål om menneskelivets ukrenkelighet, menneskets verdighet og ideen om at noe er hellig, tror vi stimulerer kirkene til økt kontakt seg imellom. Dette er en mulig tilleggs effekt som vi som vitenskapelig høyskole med en åpen teologisk profil hilser spesielt velkommen.

11. Tro og livssyn i det offentlige rom

MF mener at utvalget gjør et viktig skille mellom sekulære argumenter og argumenter basert på et sekulært, ikke-religiøst livssyn (s.122). Utvalget balanserer godt her, etter vår mening, blant annet fordi de drøfter faren for å favorisere sekulære livssyn når kravet er at felles begrunnelser for offentlig politikk skal være sekulære. Sentralt er også Habermas-sitatet om at religiøse må kunne begrunne sitt syn offentlig med religiøst språk (s.123). MF støtter utvalgets anerkjenner også at det finnes uenighetsspørsmål pga. ulike livssyn, og at en offentlig samtale og dialog er positivt. Vi støtter utvalgets påpekning i at staten ikke bør blande seg inn i interne tros- og livsspørsmål (s.124).

MF støtter mindretallet i utvalget, som mener at formålsparagrafen for skolen ikke behøver å revideres nå, så kort tid etter en gjennomgang.

Når det gjelder Feltprestkorpset, har MF tidligere gått inn for modell C - videreføring av Feltprestkorpset og forsvart fellesskapsriter (gjengitt i utredningen på s. 132). Selv om vi fortsatt vil forsvare fellesskapsriter generelt, lar vi oss overbevise av argumentasjonen, og vil støtte en justert modell B, i tråd med tilrådingen fra FPKs strategiutvalg.

13. Plagg og symboler

MF gir generelt sin støtte til anbefalingene i kap. 13.

14. Livssynsåpne seremonirom

Det tverrpolitiske kirkeforliket fra 2008 slo under punkt 6 (Livssynsnøytrale seremonier) fast at spørsmålet om lovfesting av et kommunalt ansvar for livssynsnøytrale seremonirom til gravferd og ekteskapsinngåelse skulle utredes. Finansiering skulle være en vesentlig side ved en slik utredning.

Utvalgets tilråding er utprøvende og forsiktig. Det bør etter utvalgets mening stilles krav til nye offentlige bygg som er ment som allmenne forsamlingslokaler, om at disse tilrettelegges slik at de kan fungere som livssynsåpne lokaler. Prøveordningen med økonomisk støtte til egne livssynsåpne bygg vil også vurderes som et steg på veien mot en framtidig løsning for en mer aktivt støttende politikk fra myndighetens side til å imøtekomme tros- og livssynssamfunns ønsker om særskilte seremonirom. Utvalget pålegger imidlertid ikke Den norske kirke å endre praksis knyttet til rom vigslet til gudstjenestelig bruk.

Vi støtter den linjen utvalget her har lagt seg på. Det bygges over hele landet kulturhus og andre offentlige forsamlingshus, hvor det bør etableres gode retningslinjer for hvordan disse også skal kunne benyttes som lokaler for livsriter som gravferd og vigsel. Videre vil eksisterende seremonirom knyttet til gravkapeller og lignende, også kunne tilpasses for en mer livssynsåpen tilnærming mange steder. Kirkerom vigslet til gudstjenestelig bruk må imidlertid også i fortsettelsen holdes utenfor.

Under pkt 14.7 oppfordrer utvalget Den norske kirke som forvalter av en stor og verdifull bygningsmasse å vektlegge åpenhet framfor begrensning i forhold til andre tros- og livssynssamfunn. De retningslinjer som Den norske kirke har fastlagt for rom vigslet til gudstjenestelig bruk, må likevel respekteres. Den kan videre i framtiden tenkes at Den norske kirke ved et tydeligere skille mellom stat og kirke også ønsker lignende retningslinjer overfor vigsling av gravplasser som omkranser et vigslet kirkebygg, noe som medfører en innstramning av dagens gravferdslov på dette punktet. Derimot er vi på linje

på utvalget som oppfordrer til raus praksis knyttet til særskilte seremonirom som kirken i dag forvalter på vegne av samfunnet. Enklere tilgang til andre verdige, offentlige bygg vil likevel også være viktig for å imøtekomme behovene ulike tros- og livssynssamfunn har. Særskilt støtte til finansiering av helt særegne livssynsåpne seremonibygg vil også være verdifullt mange steder. Vår holdning er likevel at dette vektes mot behovet for å sikre finansieringen av folkekirken og hensynet til folkekirkes medlemmer. En utarming av grunnlaget for en vid og åpen folkekirke vil være en uheldig konsekvens om finansieringen av slike nybygg betyr avkorting av overføringene til Den norske kirke.

15. Tros og livssynsutøvelse i offentlige institusjoner

Vi støtter utvalgets vektlegging av at den religiøse og livssynsmessige betjeningen i offentlige institusjoner må bygge på prinsippet om likebehandling, og at denne betjening er en naturlig konsekvens av en aktivt støttende tros og livssynspolitik. Tro og livssyn er en viktig del av menneskers liv, som ofte blir aktualisert på en spesiell måte ved kriser og sykdom. Dette er anerkjent også i Helsevesenets egne handlingsplaner, der åndelig og eksistensiell omsorg er nedfelt som integrert del av det tilbud som gis. For at omsorgen skal ha best mulig kvalitet og tilgjengelighet, støtter vi utvalgets flertall som legger til grunn at denne omsorgen fortsatt skal være en del av de offentlige institusjonene, både i Forsvaret, kriminalomsorgen og ved sykehus og andre helseinstitusjoner, og i noen grad ved utdanningsinstitusjoner. Det er likevel ikke slik at Den norske kirke skal ha monopol på en slik fast betjening, det har den heller ikke i dag. Viktigere er det å sikre kompetanse og faglighet i dette arbeidet, samt at det finnes et godt system for å supplere med tilkalling av religiøse ledere fra trossamfunn som ikke allerede er representert i institusjonene, når dette etterspørres.

17. Vigsel

Innstillingen gir en god oversikt over argumenter for og imot at sivil ekteskapsinngåelse innføres som generell ordning gjeldene for alle. Vi ser at det finnes prinsipielle grunner for en slik endring. Likevel vil MF støtte utvalgets mindretall som går inn for at tros og livssynssamfunn skal beholde vigselmyndigheten. Ordningen fungerer godt og er et praktisk uttrykk for en aktivt støttende tros og livssynspolitik. Ordningen gir mulighet for en mer integrert ritualisering av ekteskapsinngåelsen for alle de som opplever at tro og livssyn har betydning for deres fellesskap. Det vil kunne svekke de involvertes opplevelse av ritualet som personlig meningsfullt, hvis den sivile og den religiøse/livssynsmessige delen av ritualet skilles fra hverandre. Tros og livssynssamfunn har god kompetanse på ritualisering. Vi vil også vektlegge de praktiske og økonomiske argumentene som mindretallet i utvalget har lagt til grunn.

18. Gravferdsforvaltning

Under 18,7 skisserer utvalget fire ulike modeller fram en framtidig gravferdsforvaltning. Av disse utgjør den første modellen en videreføring av dagens praksis, mens den siste modellen medfører en prinsipielt begrunnet og fullstendig overføring av gravferdsforvaltningen fra kirkelig fellesråd til offentlig myndighet. Vi er av den oppfatning at en slik prinsipiell tilnærming best ivaretar det overordnede hensyn samfunnet har om at alle tros- og livssynssamfunn har rett på å bli ivaretatt av det offentlig på lik linje. Vi er videre av den oppfatning at dette heller ikke fra kirkens side berører kjernen i deres virksomhet som er å forkynne og utføre gravferdsritualet etter de skikkene kirken er forpliktet på. En framtidig lov må sikre at dette gjelder for alle tros- og livssynssamfunn, herunder Den norske kirke.

Vår reservasjon knytter seg primært til tempoet i en slik endringsprosess. Vi er også av den oppfatning at også dagens regelverk innehar mekanismer som ivaretar mindretallets interesser. De spørsmål utvalget selv mener må utredes, i første rekke knyttet til eiendomsforholdet og forvaltningen av gravplasser som omkranser sognekirkene samt de samfunnsøkonomiske konsekvensene av nyordningen, må etter vårt syn besvares før en endelig konklusjon kan trekkes.

Spørsmålet om gravferd kan ikke behandles som et hvilket som helst forvaltningsspørsmål. I alminnelighet tilsier erfaringen knyttet til sorg og død at endringer skjer med varsomhet og sakte. Fremdeles har Den norske kirke ansvar for nær 92 % av alle begravelser, og bildet er ennå preget av stor stabilitet. Åpningen til å foreta egne vigslingshandlinger på gravplasser driftet av kirkelig fellelsråd, og videre anledningen til å opprette egne gravplasser, imøtekommer en del av de grunnleggende rettigheter minoritetssamfunn må ha. Vi av den oppfatning av endringer i gravferdsforvaltningen er blant de forhold samfunnet bør gi seg best tid med. Vår anbefaling på kort og mellomlang sikt ivaretas derfor best av modell 2 og 3.

Noen steder har gravferdsmyndigheten, slik loven også i dag åpner for, allerede blitt overført fra kirkelig fellelsråd til kommunen. Erfaringene fra dette må evalueres. Det er ikke nødvendigvis slik at kirken lokalt ønsker å beholde dette ansvaret. Opparbeidelse og drift er et stort ansvar som krever store ressurser fra fellelsrådenes side. Det kan altså være en gjensidig interesse i en slik overføring som utvalget foreslår. Varsomhet i framdriften og ro til å foreta alle nødvendige rettslige og praktiske konsekvenser for en fullstendig overføring av gravferdsmyndigheten, er etter vårt syn nødvendig for dette gjennomføres. Det er også viktig at skikker som er overført gjennom generasjoner, herunder verdien av gravplasser nær kirkehusene, kan bli videreført der kirkens medlemmer selv ønsker det. Gravferdsforvaltningen bør ikke skje etter en minste-felles-multiplums-tilnærming, men ved at alle tros- og livssynssamfunns egenart i størst mulig grad blir ivaretatt. Det gjelder også for tradisjonene som kirken forvalter. Den livssynsåpne grunnholdningen som utredningen tar til orde for, må gjelde også her.

19. Barns interesser og rettigheter

I spørsmålet om barns interesser og rettigheter er det flere viktige og vanskelige problemstillinger som løftes fram av utvalget. Grensene mellom foreldreretten og barns selvstendige tros- og livssynsfrihet samt hensynet til barnets beste, er uklare. MF støtter utvalgets vurderinger om at foreldre må kunne ta valg for sine barns tros- og livssyn der barna ikke selv er i stand til å ta grunngitte valg.

Minoriteters rettigheter skal ivaretas, men det må ikke føre til verdimeessig utydelighet og tilfeldighet. Skole er en oppdragelsesinstitusjon på vegne av samfunnet og foreldrene som krever en tydelig verdiplattform. En stat som ikke gir lærere i den offentlige skolen tydelig oppdragelsesmandat, overlater disse valgene til enkeltlæreres private verdipreferanser. I alle oppdragelsesinstitusjoner er det foreldrene, og de foreldrene gir mandat til, som gjør valg på vegne av barnet inntil en viss alder (Barnekonvensjonen artikkel 5). Foreldreretter og barns retter må derfor avveies i forhold til hverandre. Utvalget vektlegger etter vår oppfatning barns rettigheter noe ensidig.

I opplæringsloven § 2-3a finner vi fritaksrett for aktiviteter på skolen som kan være "utøving av en annen religion". Utvalget nevner spesifikt kjønnssegregert svømmeundervisning og skolegudstjenester. Vi trenger en langt grundigere diskusjon om fritaksretten. RLE-faget pekes ut som særlig relevant for fritak, men etter vår oppfatning hviler dette på en utdatert oppfatning av RLE-faget. Fritaksretten gjelder grunnopplæringen og den gjelder i alle fag. Det er ikke alltid så klare grenser for hva som er utøving av en annen religion eller hva som virker religiøst krenkende. Enkelte lærere gir for dårlige muligheter for kvalifisert fritak, mens enkelte barn og ungdom prøver ut grensene for hva de kan få fritak for.

Utvalget fastholder en religiøs myndighetsalder på 15 år, og dette støttes av MF. Mener utvalget virkelig at elever fra 12 år selv skal bestemme om de vil delta i kroppsøving, svømming, leirskoler, teater, samlivsundervisning eller naturfag (når teorier om universets opprinnelse drøftes)? Det er knyttet til disse emnene et visst fritak er i bruk ut fra krav fra foreldre. Men vi ser ikke at 12-åringen skal kunne bestemme dette selv?

Elever og lærere møter kulturelt og religiøst mangfold i skolen. I en stor europeisk undersøkelse *Religion in Education: A contribution to dialogue or a factor of conflict in transforming societies of European countries* (REDCo) som omfattet flere tusen ungdommer viste majoriteten av elevene interesse for å lære om religion på skolen uavhengig av deres eget forhold til religion. Elevene ga også uttrykk for at de viktigste forutsetningene for fredelig sameksistens mellom mennesker med ulik religion og livssyn er kunnskap om hverandres religioner og livssyn og felles interesser (Valk et.al. 2009).

Det er problematisk at utredningen behandler skole på en slik måte at en tenker at alle verdispørsmål knyttet til religion angår RLE-faget. Religion i skolen berører mange flere emner og fag. Skolen er et miniatyrsamfunn der de fleste sider av livet leves ut. Utredningen behandler kun religion som fag i skolen og ikke religion som fenomen i elevers hverdagsliv. Dermed overses religiøst begrunnet uenighet om oppdragelsens mål med *rollebestemt lydighetsatferd* på den ene side og *selvrealisering* på den andre siden. Religionsfrihet i skolen dreier seg om ulikt syn på mat og klær, likestilling mellom kjønn, kropp og bluferdighet. Videre dreier det seg om ulikhet i syn på seksualitet og samlivsformer, dans, kroppsøving og svømming, leirskoler, idrettsdager, kino og musikkformer. Disse emnene viser at religion i skolen angår mange fag og emner. Å drøfte religiøs og livssynsmessig uenighet kun opp mot friskoler og RLE-faget blir for snevert. Lærere trenger derfor støtte i et solid mandat og tydelige mål for å kunne navigere rett i skolen.

Barn i dagens Norge trenger å oppøve en dobbeltkompetanse (Thor Ola Engen). De skal både rustes til å forstå og kunne fungere innenfor storsamfunnet (kunnskap i majoritetens tenkning), samtidig som de skal bekreftes og støttes i relasjon til sin tilhørighet til en språklig, etnisk eller religiøs identitet. Dobbeltkompetanse innebærer at minoriteter skal styrkes i sitt eget samtidig som de skal gis innsyn i de lange linjer i vestlig og europeisk kultur. Dette krever god kompetanse fra lærere, både de som underviser i RLE og lærere som møter elever med ulik bakgrunn. RLE-faget fungerer som et samlende fag for elever, men lærernes kompetanse i religions- og livssynsspørsmål er generelt for dårlig. MF mener derfor bestemt at RLE-faget igjen må bli et obligatorisk fag i grunnskolelærerutdanningen.

MF støtter flertallets vurderinger om fortsatt statsstøtte til private skoler. Vi mener at støtte til private skoler må omfatte ulike tros- og livssyn. Religions- og livssynsbaserte skoler kan på linje med skoler basert på alternativ pedagogikk bidra til et mer mangfoldig skolevesen.

20.5 Om ansettelser i tros- og livssynsorganisasjoner

Utvalget påpeker at både retten til diskrimineringsvern og retten til tros- og livssynsfrihet er grunnleggende menneskerettigheter som har en sentral plass i norsk lovgivning (20.5). I tillegg til forankringen i norsk lov er disse rettighetene også forankret i internasjonale menneskerettighetserklæringer. Både diskrimineringsloven, likestillingsloven og arbeidsmiljøloven balanser mellom retten til diskrimineringsvern og retten til tros- og livssynsfrihet ved ansettelser i tros- og livssynssamfunn. Vi deler utvalgets grunnposisjon om at balanserte avveininger, der det tas hensyn til begge sett rettigheter, der vurderinger underlegges et saklighetskrav, og der det tas hensyn til forholdsmessighet, må tilstrebes. Det samme gjelder deres påpekning om at unntaksbestemmelsene som gjelder i lovverket har sikret trossamfunnene en avgjørende rett til selv å bestemme over egen lære og religiøs praksis. Dette er en rettighet som det skal tungtveiende hensyn til for å begrense og kan begrunnes ut fra respekten for tros- og livssynssamfunnenes indre forhold. Dette får sitt mer presise uttrykk gjennom de medlemmer av utvalget som tilrår at tilskuddsordningen ikke innrettes slik at den strammer inn handlingsrommet som i dag kan finnes knyttet til styringsorganer i trossamfunn.

22. Om støtte til ungdomsorganisasjoner (jf. 1.7)

Når det gjelder økonomisk støtte til religiøse og livssynsbaserte barne- og ungdomsorganisasjoner (1.7), foreslår et flertall i utvalget at reglene bør strammes inn, slik at forskjellsbehandling knyttet til kjønn eller seksuell orientering i disse organisasjonenes styringsstruktur medfører at det ikke gis støtte. Et mindretall ønsker ikke en slik innstramning, ut fra en bekymring for at dette i praksis vil føre til at de fleste religiøse barne- og ungdomsorganisasjoner vil kunne bli fratatt støtte. Vi kan ikke se at det er rimelig å skjelve så sterkt som utvalget gjør mellom de generelle vilkår som settes opp for den direkte medlemsbaserte støtten til tros- og livssynssamfunn, og det som bør gjelde for barne- og ungdomsorganisasjonene. De sistnevnte står normalt i et indre lojalitetsforhold til sin kirke eller hovedorganisasjon, selv om de er organisert relativt selvstendig. De kirkene de representerer, vil selv ha et naturlig ønske om innflytelse over ungdomsorganisasjonenes teologiske profil. Argumentasjon i retning av minst mulig forskjellsbehandling bør ikke komme som del av et økonomisk regelverk, men som prosesser der for- og motargumenter brynes og der eventuelle nye standpunkter modnes fram.

31.1.2 Om likebehandling, registrering og økonomiske støtteordninger for trossamfunn utenfor Dnk

Utvalget påpeker at det kan være krevende å utforme likeverdige tilskuddsordninger til tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke (9.4). Rettferdige og rimelige økonomiske ordninger er likevel et konkret og synlig uttrykk for nettopp idealet om likebehandling. Det gjelder også forslagene som ligger i innstillingen om å etablere en enhetlig registreringsordning for medlemskap, gjeldende for alle kirker i Norge. MF støtter hovedintensjonene bak forslaget om å endre nåværende *Lov om trdomssamfunn og ymist anna* med en lov som regulerer finansieringen av tros- og livssynssamfunn. MF registrerer at utvalget ikke foreslår omfattende endringer i de økonomiske rammevilkårene for tros- og livssynssamfunn utenfor Dnk, selv om utvalget regner med en betydelig vekst innenfor disse samfunnene, og dermed en dobling av de offentlige utgiftene, dersom vi ser det innenfor en tidshorisont fram til 2030. Den generelle befolkningsveksten vil imidlertid føre til at den spesifikke støtten til tros- og livssynssamfunn utenfor Dnk går ned, målt ut fra støtte pr. innbygger i Norge.

Dette er refleksjoner som er viktige å ha med i den videre debatten om hva det koster å føre en politikk som stimulerer til et livssynsåpent og flerstemt religionsmangfold. MF vil her understreke betydningen av at Norge har livskraftige tros- og livssynssamfunn i tillegg til Dnk. I mange tilfeller utviser disse et frivillig engasjement og et aktivitetsnivå som har stor betydning for norsk kultur- og samfunnsliv. MF støtter ikke uten videre at kriteriet for å motta støtte skal være et medlemstall på minst 100 personer, slik det foreslås av et flertall i utvalget. Dette kravet kan slå uheldig ut for de frikirker som er organisert ut fra et prinsipielt kongregasjonalistisk kirkesyn. Det kan gjøres relativt enkle og praktiske grep av interne samordnede karakter som ikke svekker lokalkirkenes selvstendighet og som vil være tilfredsstillende for utvalgets tenkning.

Kunnskapsbehov på tros- og livssynsfeltet

I høringsbrevet av 11. februar inviteres det til å gi innspill til kunnskapsbehov på tros- og livssynsfeltet. Vi har allerede påpekt behovet for å styrke religions- og livssynskompetansen hos lærerne. Med de utfordringer vi står overfor i Norge som et flerkulturelt og livssynsåpent samfunn, er kvalifisert kunnskap om religion og livssyn viktigere enn noen gang. Det er da påfallende at RLE fjernes som obligatorisk fag i lærerutdanningen. Om man da ikke vil gjeninnføre dette som obligatorisk fag, må det legges strategier for å øke denne kunnskapen blant lærere, i det minste hos flere lærere. Det innebærer en økt satsning på etter- og videreutdanning, samt større vekt på religionsfaget i lektorutdanningen. Mellom 1997 og 2007, etter innføring av L97 og KRL-faget, har MF gjennom desentralisert deltidsundervisning utdannet mer enn to tusen lærere over hele landet i KRL/RLE (30 eller 60 stp).

I dag er MF eneste tilbyder av lektorprogram i religion og samfunnsfag, et program der vi samarbeider med Høgskolen i Østfold – og som har svært god søkning. Men programmet har ikke en eneste fullfinansiert studieplass. Vi tillater oss å nevne at vi uten resultat gjennom flere år har søkt KD om opprettelse av studieplasser i dette lektorprogrammet, uten resultat. Vi er ikke i en konkret konkurransesituasjon med statlige institusjoner. Det skjer tvert i mot en nedbygning av religionsfaget ved de fleste høyere utdanningsinstitusjoner. Det har skjedd en radikal nedgang i antall studenter ved de statlige høyskolene som velger RLE som en del av lærerutdanningen. Dette truer både det generelle kunnskapsnivået på religionsfeltet, og bidrar i tillegg til en nedbygging på sikt av religionskompetansen ved de statlige (regionale) høyskoler i Norge. Det skal også nevnes at det heller ikke er gitt noen særskilte bevilgninger eller incentiver for den omfattende satsningen ved MF på utdanning av religiøse ledere fra forskjellige kirkesamfunn, inkludert innvandrermenigheter i Oslo. Det er etter vår mening svært viktig at opplæring av religiøse lærere skjer i en akademisk og åpen kontekst, som samtidig ivaretar hensynet til de ulike religiøse samfunn. Behovet for kompetanse og forskningsbasert kunnskap om religion og samfunn går som en rød tråd gjennom hele utredningen om Det livssyns åpne samfunn, og dette gjenspeiles i MFs høringsuttalelse. Det må da legges strategier for hvordan denne kompetansen og kunnskapen kan bevares og utvikles for de neste generasjoner. Det vil i hvert fall ikke skje ved en nedbygning av de fagmiljøer som i dag innehar denne kompetansen.

For Det teologiske Menighetsfakultet

Vidar L. Haanes
Rektor